

НАРЕДБА № 12 ОТ 9 ЯНУАРИ 2012 Г. ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КВАЛИФИКАЦИЯ ПО ПРОФЕСИЯТА "ТОНОПЕРАТОР"

В сила от 07.02.2012 г.

Издадена от Министерството на образованието, младежта и науката

Обн. ДВ. бр.11 от 7 Февруари 2012г.

Раздел I. Общи положения

Чл. 1. С тази наредба се определя Държавното образователно изискване (ДОИ) за придобиването на квалификация по професията 213040 "Тонооператор" от област на образование "Изкуства" и професионално направление 213 "Аудио-визуални изкуства и техники; производство на медийни продукти" съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение.

Чл. 2. Държавното образователно изискване за придобиването на квалификация по професията 213040 "Тонооператор" съгласно приложението към тази наредба определя изискванията за придобиването на четвърта степен на професионална квалификация за специалността 2130401 "Тонооператорство".

Чл. 3. Въз основа на ДОИ по чл. 1 и рамковата програма по чл. 10, ал. 3, т. 4 от Закона за професионалното образование и обучение се разработват учебни планове и учебни програми за обучението по специалността по чл. 2.

Раздел II. Съдържание на Държавното образователно изискване

Чл. 4. (1) С ДОИ по чл. 1 се определят професионалните компетенции в края на обучението по професията, които гарантират на обучаемия възможност за упражняване на професията 213040 "Тонооператор".

(2) Държавното образователно изискване за придобиването на квалификация по професията "Тонооператор" определя общата, отрасловата и специфичната

задължителна професионална подготовка за професията, както и задължителната чуждоезикова подготовка по професията и избираемата подготовка.

(3) Съдържанието на всеки вид задължителна професионална подготовка по ал. 2 включва:

1. необходимите професионални компетенции (знания, умения и професионално-личностни качества);
2. тематичните области, от които се формира съдържанието на учебните предмети/модули.

Чл. 5. С ДООИ по чл. 1 се определят и входящото минимално образователно равнище, описанието на професията, целите на обучението, резултатите от ученето, изискванията към материалната база и изискванията към обучаващите.

Преходни и Заключителни разпоредби

§ 1. Учебните планове и учебните програми за обучение по професията, действащи към влизане в сила на тази наредба, се прилагат до разработване и утвърждаване на учебните планове и учебните програми по чл. 3.

§ 2. Тази наредба се издава на основание чл. 17, т. 3 във връзка с чл. 16, т. 7 от Закона за народната просвета.

§ 3. Наредбата влиза в сила от деня на обнародването ѝ в "Държавен вестник".

Приложение към чл. 2

Държавно образователно изискване за придобиване на квалификация по професията "Тонооператор"

Професионално направление:		
213	Аудио-визуални изкуства и техники; производство на медийни продукти	
Наименование на професията:		
213040	Тонооператор	
Специалност:		Степен на професионална квалификация:
2130401	Тонооператорство	Четвърта

1. Входни характеристики

1.1. Изисквания за входящо минимално образователно равнище за лица, навършили 16 години

За придобиване на четвърта степен на професионална квалификация по професията "Тоноператор" от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 ЗПОО (утвърден от министъра на образованието, младежта и науката със Заповед № РД-09-413 от 12.05.2003 г., изм. и доп. със Заповед № РД-09-04 от 08.01.2004 г., Заповед № РД-09-34 от 22.01.2004 г., Заповед № РД-09-255 от 09.04.2004 г., Заповед № РД-09-274 от 18.02.2005 г., Заповед № РД-09-1690 от 29.09.2006 г., Заповед № РД-09-828 от 29.06.2007 г., Заповед № РД-09-1891 от 30.11.2007 г., Заповед № РД-09-298 от 19.02.2009 г., Заповед № РД-09-1803 от 29.10.2009 г., Заповед № РД-09-621 от 18.05.2010 г., Заповед № РД-09-1728 от 01.12.2010 г., Заповед № РД-09-748 от 13.06.2011 г. и Заповед № РД-09-1805 от 09.12.2011 г.) входящото минимално образователно равнище е завършено средно образование.

1.2. Изисквания за входящо квалификационно равнище или професионален опит

Ако за обучение по професията "Тоноператор" с придобиване на четвърта степен на професионална квалификация кандидатстват лица, завършили обучение за придобиване на професионална квалификация по професии от професионално направление "Аудио-визуални изкуства и техники; производство на медийни продукти", "Музикални и сценични изкуства", "Изящни изкуства", "Приложни изкуства и художествени занаяти" и др., част от обучението им се зачита и се организира надграждащо обучение. Съдържанието на обучението се определя след сравнение на компетенциите и резултатите от ученето, описани в държавните образователни изисквания (ДОИ) за придобиване на квалификация по съответните професии.

2. Описание на професията

2.1. Трудови дейности, отговорности, личностни качества, особености на условията на труд, оборудване и инструменти, изисквания за упражняване на професията, определени в законови и подзаконови актове (здравословно състояние, правоспособност и др.)

Тоноператорът участва съвместно с режисьора в обсъждането на творческата концепция при създаване на аудио-визуално или сценично произведение, като дава професионалното си становище по отношение на звука. Участва с режисьора и с оператора в избора на терен за синхронни снимки. Определя екипа за осъществяване на звукозаписа.

Определя и съгласува с продуцента и режисьора необходимите технически ресурси - звукозаписни студиа, микрофони и микрофонни аксесоари, магнетофони и съвременни звукозаписни устройства, както и финансовите средства, необходими за използването им.

Провежда звуковите актьорски проби на главните и второстепенните актьори и дава мнение относно необходимостта от дублаж на някои актьори.

Съгласува със сценографа акустичната обработка на декорите, с художника по костюмите - изискванията си към костюмите, а с реквизитора - материалите на реквизита, доколкото те оказват влияние върху качеството на звука.

Осъществява цялостния първичен запис при синхронни снимки - говор, масовки, ефекти, музика. Подготвя необходимите плейбеци - клапи, вътрешни стартове и др., съвместно с режисьора, композитора или музикалния оформител. Участва в музикалната им разкадровка.

По време на снимките на терен съгласува с оператора плановете в разкадровката на епизода или сцената и всички други условия за качествен първичен синхронен запис. Съобразява се по време на теренния звукозапис с изискванията на постпродукционния процес. Наблюдава нивото на естествения шум и шумовете, съпътстващи снимачния процес и мизансцена, и се старее да ограничи техния ефект. Отправя изисквания към актьорите за силата и качеството на говора според мизансцена, постановъчната сложност и особеностите на конкретния проект. Избира звукозаписна техника, като се съобразява с мястото на снимки и особеностите на снимачния терен. Определя оптималния брой писти при запис на терен и разпределя източниците към съответните писти. Познава основните принципи на работа и работи с "бамбук" (boom), с подвижни, стационарни и радиомикрофони, със звукови пултове, разпределяйки входните сигнали към изходите, и регулира нивото на записа. Води дневник за синхронните записи.

Следи за спазване на времевия график, както и технологията при работа в звукозаписно студио, и при констатиране на отклонения уведомява продуцента.

Изработва ритмограмите и звуковата партитура при анимационните филми.

Участва съвместно с режисьора и оператора при избора на дубли, когато филмът е заснет синхронно. Отговаря за осъществяване на звуковата партитура на филма.

Осъществява нахсинхронния говор на филма и нахсинхронния запис на масовки и синхронни ефекти. Отговаря за избора и характера на всички звукови ефекти и атмосфери във филма. Избира необходимите специални звукови ефекти.

Съвместно с режисьора ръководи монтажа на отделните звукови фонограми - говор, музика, ефекти, масовки.

Осъществява прегледа на готовите фонограми и удостоверява годността им за мишунг. Знае и умее да изработи международна фонограма на филма. Отговаря за съответствието на всички изходни звукови материали (мишунг, международна фонограма, оригинална музика) с изискванията на международните стандарти.

Участва в приемането на игралните копия на филма, включително до изработване на еталонно копие.

Спазва техническите изисквания за работа със звукозаписна апаратура в тонстудиото по време на мишунга. Работи с различни видове смесителни пултове, прилагайки различни характеристики и способности за звуково смесване.

Творчески съпоставя сюжетни, музикални и семантични елементи в звуковата фонограма на озвучавания визуален или сценичен продукт. Работи с компютърна работна станция със съвременен звуков софтуер и специфичен звуков хардуер. Използва технологията на цифровия запис, създавайки цялостна музикално-оформителска партитура - запис на гласове, запис и подбор на звукови ефекти, подбор на музикални и продукционни елементи, смесване на мастеринг в цифрова среда. Носи материална отговорност за ползваната магнитна лента и други звукозаписни материали.

Тоноператорът трябва да бъде организиран, мотивиран, интелигентен, да има чувство за отговорност, да умее да убеждава и да комуникира ефективно, да работи при продължително натоварване. Необходимо е да има технически усет.

Работното му време е в зависимост от спецификата на работата - може да бъде както с нормална продължителност в съответствие с Кодекса на труда, така и до късно вечер, в празничните и почивните дни.

Работи с подвижна и стационарна звукозаписна и смесителна техника - микрофони, смесителни пултове, магнетофони, DVD смесители, компютри със звукозаписна хардуерна техника и специализиран софтуер, на терен и в звукозаписно студио. В работата си използва като средства за обработка на звука филтри, компресори, лимитери, експандери, ревербератори, закъснителни устройства, системи за шумопонижаване, компютърни програми и др.

2.2. Възможности за продължаване на професионалното обучение

Придобилите четвърта степен на професионална квалификация по професията "Тоноператор" могат да се обучават за придобиване на квалификация по други професии от област на образованието "Изкуства". Обучението по общата задължителна професионална подготовка - единна за всички професионални направления, както и част от отрасловата задължителна професионална подготовка и специфичната за професията професионална подготовка се зачита.

Лицата, придобили професионална квалификация по професията "Тоноператор", имат възможност за повишаване на квалификацията си в курсове и семинари, организирани от обучаващи институции, браншови организации и др.

2.3. Възможности за професионална реализация съгласно Националната класификация на професиите и длъжностите (НКПД - 2011), утвърдена със Заповед № РД-01-931 от 27.12.2010 г. на министъра на труда и социалната политика, изм. и доп. със заповеди № РД-01-204 от 28.02.2011 г., РД-01-426 от 30.05.2011 г. и РД-01-529 от 30.06.2011 г.

Придобилите четвърта степен на професионална квалификация по професията "Тоноператор" могат да работят във филмови продукции, на свободна практика, в национални и местни ефирни и кабелни електронни медии на длъжности (професии) от единични групи 3035 Тоноператор, 3521-3030 Техник, звукови ефекти, 3521-3031

Техник, звук-студио, 3521-3032 Техник, звук-тест, както и на други длъжности, допълнени при актуализиране на НКПД.

3. Цели на обучението

3.1. Цели на обучението по общата задължителна професионална подготовка - единна за всички професионални направления

След завършване на обучението по професията обучаваният трябва да:

- познава, спазва и прилага правилата за здравословни и безопасни условия на труд;
- умее да формулира проблеми, задава въпроси, прави отчет за извършената работа, установява и поддържа делови отношения;
- познава стопанското устройство на страната, разбира съществуващите икономически отношения, процеси и явления и прави изводи за факторите, които ги пораждат;
- познава трудовото законодателство, определящо неговия статут, права и задължения;
- умее да работи в екип и да го ръководи, като участва активно при разпределение на задачите, съдейства на членовете на екипа при изпълнението им и търси помощ от тях, носи отговорност;
- осъществява ефективни работни взаимоотношения с колегите си;
- съзнава необходимостта и се старее да повишава квалификацията си с цел осигуряване на бъдещи ангажименти;
- демонстрира творчески идеи, подходи и умения;
- умее да намира информация в интернет с помощта на компютър, работи със специализирани програмни продукти и продукти за създаване на документи;
- осъществява комуникация и ползва специализирана информация на чужд език;
- спазва професионалната етика и има етично поведение.

3.2. Цели на обучението по отрасловата задължителна професионална подготовка, единна за всички професии от професионално направление "Аудио-визуални изкуства и техники, производство на медийни продукти"

След завършване на обучението по професията обучаваният трябва да:

- познава различните видове медии;
- познава процеса на производство на филмови, медийни и сценични продукти;

- познава различните видове техника, използвана във всички етапи от създаването на филма (телевизионното предаване);
- познава ролята на всеки от участващите във филмовото производство: актьори, оператори, специалисти по монтаж, звук, осветление, художници, музикални оформители, композитори и др.;
- познава форматите и носителите на визуална информация;
- познава характеристиките и разпознава основни епохи и стилове в изкуството;
- спазва етапите в изграждането на художествена творба;
- познава историята на киноизкуството, видовете и жанровете кино, теорията на киното;
- познава популярни филмови и телевизионни творби и умее да ги анализира с характерната професионална терминология и изразни средства.

3.3. Цели на обучението по специфичната за професията "Тонооператор" задължителна професионална подготовка

След завършване на обучението по професията обучаваният трябва да:

- организира и реализира звукозапис на терен и постпродукцията на филмови и телевизионни продукции, радиопредавания и сценични представления;
- познава и използва в работата си специфична професионална техника;
- прилага специфичните изразни средства на звукозаписа;
- създава условия и организира безопасна работа с оборудването в звукозаписното студио и ефективното му използване;
- познава и използва професионални звукови програмни продукти;
- познава международните стандарти, изработва международна фонограма.

4. Резултати от ученето

Компетенции	Резултати от ученето
	Обучаваният трябва да:
Общи за професията "Тонооператор"	
1. Спазва здравословни и безопасни условия на труд	1.1. Прилага правилата за здравословни и безопасни условия на труд
	1.2. Познава видовете звукозаписна техника и оборудване и спазва правилата при работа с тях

	1.3. Прилага правилата за пожарна и аварийна безопасност
	1.4. Взема адекватно решение в ситуация на инцидент по време на снимки (запис) 1.5. Спазва изискванията за опазване на околната среда 1.6. Оказва долекарска помощ при инциденти, възникнали по време на работа
2. Организира и координира работата на група или екип	2.1. Осъществява ефективна комуникация с членовете на работния екип 2.2. Познава принципите на професионалната етика и ги прилага като модел на поведение 2.3. Координира работата на група от хора, като познава силните и слабите страни на всеки член от екипа 2.4. Умее да работи с представители от различни творчески професии - артисти, сценаристи, художници, композитори, звукооператори, монтажисти и др.
3. Използва информационни и комуникационни технологии	3.1. Използва съвременни информационни източници за професионално развитие 3.2. Работи със специфични софтуерни програми за обработване на звук 3.3. Използва по време на работа съвременни комуникационни средства за общуване с екипите
4. Спазва изискванията на трудовото законодателство	4.1. Описва видовете медии (частни, държавни и общински) и техния статут 4.2. Характеризира документите, свързани с трудовото законодателство - трудов договор, допълнително споразумение, длъжностна характеристика и др. 4.3. Познава изискванията на Кодекса на труда, свързани с работното време, почивките, отпуските, формите на заплащане и други права и задължения на лицата, практикуващи творчески професии 4.4. Може да съставя документи, свързани с постъпване и напускане на работа, ползване на отпуски, писма, становища, предложения и др., вкл. и с помощта на компютър 4.5. Познава изискванията за заемане на различни длъжности в киното или телевизията 4.6. Осъществява творческа атмосфера с членовете на работния екип
Специфични за специалност 2130401 "Тоноператорство"	
5. Извършва предварителна	5.1. Характеризира драматургията на

подготовка за озвучаване	съответната филмова или телевизионна продукция, радиопредаване и сценично представление
	<p>5.2. Описва видовете звук - говор, музика, шум, ефекти, и различията в честотните им спектри</p> <p>5.3. Умее да създава реалистична звукова фонограма</p> <p>5.4. Уточнява с режисьора звуковата концепция на визуалното произведение и по време на работа се придържа към нея</p> <p>5.5. Подготвя необходимите плейбеци - клапи, вътрешни стартове и др.</p> <p>5.6. Провежда и одобрява звуковите актьорски проби и дава препоръки за дублаж на актьори</p> <p>5.7. Подбира необходимата звукова и озвучителна техника за работа на терен</p> <p>5.8. Подбира необходимата звукова и озвучителна техника за работа в снимачното студио</p> <p>5.9. Подрежда микрофоните в студиото по начин, осигуряващ получаване на оптимален акустичен резултат</p> <p>5.10. Разработва и съгласува плановете по разкадровка на епизода или сцената</p> <p>5.11. Създава подходящи условия за извършване на качествен първичен синхронен запис</p>
6. Осъществява различни видове звукозапис и озвучаване на заснет материал	<p>6.1. Умее да регулира и обработва звука при запис</p> <p>6.2. Описва основните методи за озвучаване - озвучаване след заснемане, синхронен запис, предварително озвучаване, озвучаване без синхронизация</p> <p>6.3. Характеризира процеса реверберация и основните му параметри - време на реверберация и честотна характеристика</p> <p>6.4. Извършва синхронизация на картината със звука</p> <p>6.5. Умее да синхронизира надписи и звук чрез ритмограма</p> <p>6.6. Описва акустичните изисквания към помещенията за озвучаване</p> <p>6.7. Характеризира диапазона на чувствителност на човешкия слух</p> <p>6.8. Осъществява синхронен запис</p> <p>6.9. Умее да осъществява звукова партитура</p>
7. Организира и извършва синхронен звукозапис на терен	<p>7.1. Осъществява запис на говор, атмосфера и ефекти на снимачната площадка</p> <p>7.2. Контролира нивото на естествения шум и</p>

	<p>при необходимост намалява относителното му ниво в записа</p>
	<p>7.3. Оказва контрол върху шумовете, съпътстващи снимачния процес</p> <p>7.4. Отправя препоръки към актьорите за силата и качеството на говора</p> <p>7.5. По време на синхронен запис работи с "бамбук" (boom), подвижни, стационарни и радиомикрофони</p> <p>7.6. Определя оптималния брой писти при запис на терен</p> <p>7.7. Разпределя източниците към съответните писти</p> <p>7.8. Работи със звукови пултове - разпределя входните сигнали към изходите и регулира нивото на записа</p> <p>7.9. Извършва балансиране на звука от източниците по тембър</p> <p>7.10. Избира звукозаписната техника според мястото на снимки и особеностите на снимачния терен</p>
<p>8. Извършва озвучаване на заснет материал - постпродукция</p>	<p>8.1. Изготвя план за монтаж-озвучителния период</p> <p>8.2. Прави заедно с режисьора и музикалния оформител (композитора) музикалната и звуковата разкадровка на заснетия снимачен материал</p> <p>8.3. Работи със звукови смесителни пултове и апаратура</p> <p>8.4. Използва различни характеристики и способности за звуково смесване</p> <p>8.5. Съпоставя творчески сюжетни, музикални и семантични елементи в звуковата фонограма</p> <p>8.6. Работи с компютърна работна станция, като използва съвременен звуков софтуер и специфичен звуков хардуер</p> <p>8.7. Създава цялостна звуково-музикална партитура с технологията на цифровия или аналоговия запис, смесвайки атмосфера от снимачната площадка, звукови ефекти, говор и музика</p>
<p>9. Извършва озвучаване на анимационен филм и рекламен клип по ритмограма</p>	<p>9.1. Изработва ритмограмите за анимационния филм и рекламите</p> <p>9.2. Изработва звуковата партитура за анимационния филм</p> <p>9.3. Извършва синхронизиране на звука с картината по ритмограмата</p>

10. Работи със звукозаписна, озвучителна и смесителна звукова техника	10.1. Спазва основните технически правила за извършване на озвучителна дейност
	10.2. Следи творческите екипи и спазва техническите и технологичните изисквания на звукозаписната и постпродукционната апаратура 10.3. Контролира техническите проби на озвучителната техника 10.4. Описва особеностите на записа с различните видове микрофони 10.5. Умее да осъществява плавност в звуковите преходи 10.6. Работи с различни видове смесителни пултове и апаратура 10.7. Осъществява контрол върху негативния монтаж при синхронен запис 10.8. Прилага средствата за обработка на звука - филтри, компресори, лимитери, експандери, ревербератори, системи за шумопонижаване, закъснителни устройства 10.9. Работи с професионални дигитални програмни продукти

5. Изисквания към материалната база

5.1. Учебен кабинет

Основното предназначение на учебния кабинет е провеждането на обучение по теория на професията. Обзавеждането на учебния кабинет включва: работно място на обучаващия и работни места за всеки обучаван (работна маса и стол), учебна дъска, мебели, телевизор, екран за прожектиране, DVD, видеотехника, компютър с мултимедиен проектор и други технически средства за обучение.

5.2. Учебно звукозаписно студио

Учебното звукозаписно студио трябва да бъде оборудвано със звукозаписни и смесителни пултове, микрофони, компютри със специален софтуер и друга звукозаписна и звукообработваща техника.

6. Изисквания към обучаващите

Право да преподават теория и практика по професията "Тоноператор" - четвърта степен на професионална квалификация, имат лица с образователно-квалификационна степен "магистър" или "бакалавър" от професионални направления "Музикално и танцово изкуство", "Теория на изкуствата", "Обществени комуникации и информационни науки", "Театрално и филмово изкуство" и други със специалност, съответстваща на

предмета/модула/дисциплината, която преподават, както и квалификация или професионален опит в сферата на аудио-визуалните изкуства.

Препоръчително е на всеки три години обучаващите да преминават курс за актуализиране на професионалните знания и умения.